

زنگ روم

وفاقی حکومت، وانگ، وزارت، نصابی بہرہ رکن، گوں

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

زنگ روم

پروفیسر بانک فاطمہ منیگل

جملہ حقوق محفوظ

بار اول _____ اگست ۱۹۸۰ء

پرنٹر _____ فلاسٹک پریس - کوئٹہ

تعداد _____ تین ہزار

پبلشر _____ بروجی اکیڈمی - کوئٹہ

بر تعاون مرکزی وزارت تعلیم

اسلام آباد

کتابت - محمد عارف شہزاد

محمد عارف شہزاد

آخیت سروک

زنگ قوم ۽ گراں بہایں مڈی انت، قوم ۽ اما نوک نہال انت،
 درچک جوڈباں، چوچک قوم ۽ کوچک دوست و بازو آل،
 چوچکانی شون وھیالاری و آوانی رودینگ مئے راجی و انسانی اگده
 انت، یک قوم ۽ ترقی ۽ انت، ایش کہ یک ملک ۽ مردمان ۽ پہ
 آخیت ۽ گہتری زندے رسیت،

آخیت ۽ مردم مرچگیں چوچک و زنگ انت، چوچک و زنگ انت
 چوچک کہ باند اپیدا باں ما وتی ملک ۽ بودناکی ۽ گپ ۽ کناں و اے
 زنگ ۽ ہم دل ۽ داراں کہ مئے ملک و شال و آسودگ ببیت، ومانہ
 ایوک ۽ وت اے جہد ۽ کناں بلکن مہلوک ۽ ہم پنت و سوج بدیاں کہ
 مردپی دنیا ۽ سرپیں ماس و پس آنی وایگ انت کہ پہ وتی چوچکاں
 شری آبتگ و عزت داریں زندے بلوٹاں، اوچہ وتی زند ۽ شرتیں
 زندے پہ وتی زھکاں بلوٹاں، ہرچنت ۽ ماس و پس ۽ اے جہانگیں وایگ

دگہ وڈو ڈولان پیداو بیت وڈو وڈیں جنرافیائی لڈوریگ وڈو وڈیں ارادہ
 آنی کمک ء سہرا بیت، بے ہر جاہ ء اے واہگ اتم ء است انت ،
 چٹیں مکے نیت یا یک مک ء تہا چٹیں پتوے نیت کہ اے واہگ
 ء مکنت، ایشی درشانی ء وڈو ڈول ء تہ پرکھ بیت، بے لے واہگ وتی جاہ
 ء ساڈی انت و ہر جاہ ساڈی انت ،

گیس ء دگہ کاراں گوں یک مزین کارے چوچکان گنڈو چار انت، لے
 کار ماس و پس ہر دوکانی انت، بے زیاست ماس ء سرا انت،

چو کہ گس ء دگہ کاراں پہ جان ء زود و توان درکار بیت، پنجر چوچکان
 بیالدری ء پہ جان ء زور و واک و داغ ء دس و واک درکار بیت، یک
 بلوچ ماسے ء را یک وار ء پنج و شش چوچک رودیگی انت، او ایٹاں چہ
 ابید گس ء دگہ دراہیں کار ہم کنگی بنت، گس ء دگہ دراہیں کار ہم کنگی بنت،
 گس ء دگہ کار اگر بوتنت شرانت و اگر نہ بوتنت پداہم بلکے نہ انت ،
 بے اگر چک و چوچک ء بیالدری و رودیگی شری ء نہ بوتنت چوچک
 یا زندگ نہ مانیت یا پہ وت پہ وتی ماس و پس ء عذاب و جنبالے جوڈ

چو چکانی رودینگ یک نازرکیں و گرانیں کار سے کہ خدا بُند ماس و پتس ہر دوکانی
 سرانت رودینگ و مانا سے نہ انت کہ چو چگ و شیر بد سے ، نان پہ درگ
 دگد و پچ پوٹنگ و پہ بد سے بلکن چو چگ و ہیال داری یک نہالے و ہیال داری
 و پیمانہ کہ اے نہال باز نازرک انت ، اگاں چہ بُن و چوٹ بوت تہ کلیں عمرانچ
 چوٹ مائنت ہر گوات و ایک نیگ و چوٹ بیت ، چیا کہ چہ بُن و چوٹ انت
 ہر دیکل آئی سرانوت اثر کنت ، و درستان چہ زیاست آئی گپ گس و درگ مہمانی
 ہر روح و نفیاتی اثر انت کہ چو چگ و سرا بیت ،

ہرچی سے سائسی دور و نفیات و یک مزین درجے انت و نفیات و
 تھا چو چگ و نفیات تہ باز گر نچہ انت ، میٹے ڈاکٹر و نفیات زانت گشتت کہ
 چو چگ باز جاس ہنت ہر چو چگ و نفیات جتا انت ، ہر یک و علاج جتا
 انت ، ہر یک و علاج جتا انت و ہر یک گوں ماس و پتس ، براس و گہار و سیادانی
 رشت ، ہم ہاند آل نفیات و ترو و پیت آئی نہ انت کہ اگاں یک مردم و پینچ
 رنگ ، انت ہر پینچ و نفیات یک ہی و ہر پینچ و ٹپ و مارگ یک بہنت ،
 اگاں ماس و پتس اے نیگ و دگوشی مدنت و سے ہیال و تھا بہنت کہ ہر
 پینچ و گوں یک ڈولیں برابری بہنت ، نہ بوت کنت کہ یک دو و تب و گوں

برواں بے دگر زہگ سکیں دلواریگی ء کپاں یا تہ بے پسخ در کینت، یا زدی
 وراگ جوڑ بنت یا دروگ و دزی انچیں دگہ پریں کار کنت، مروچان ماچہ
 بازیں ماساں اٹکنگ کہ "منی پنج یا جنکت باز سر پد و شیوار بوتہ و باز ڈڈ و
 دراہ بوتہ بے چہ ہتیں ماہ پیش ء آئی انوگیں سلامتی ہراب رانت، او فہے کم
 تر رانت و آ باز کم بہر کنت و بدیں عادتانی نیگ ء میل داری "جنت و
 پرمس کنگ ء زانگ بیت کہ آڑہ ہتیں ماہ پیش دگر زہگے بوتہ و کدرتی ڈول ء
 گس ء درتیں مردمانی خیال و دگوشی او گیشتر ء ماس ء دگوش نوکیں چوچک ء
 نیگ ء بیگ، چہ اے سبب ء چوچک ء عادت ہراب بوتنت،
 چونی ء عادت ہراب بیگ ء باز سبب انت بے اے ہم یک سبب
 انت کہ پیش ء اے چوچک درستانی دگوشی ء تہات و باز گوں تاز و لاڈ ء رستہ
 آئی فکر ء تہا بے گپ ء جاہ کتہ کہ درستانی دگوشی منی نیگ ء بیبت، ہلے دگر
 براس یا گھار ء پیدا بیگ ء کدرتی ڈول ء ماس و پتس و گس ء دگر مردمانی خیال آئی
 دگر نوکیں زہگ ء نیگ ء زپات بیت، چہ لے سبب، ء اے گونڈو ء سک
 ربنج ریت، آ اے ہبر ء باز ماریت آڑا و تنگی گیت و تی گس ء چار حد
 آڑا پہ وریگ ء کیت و آگس ء چہ در کپیت، گیشتر در ء لیب و گوازی

کنت ، اگاں در ۽ چاگرد جوان بُوَت تو آ ایگس ہراب نہ بیت . بے اگاں در
 ۽ چاگرد ہراب بُوَت تو آئی عادت ہم ہراب بنت . ہرابیں چاگرد ۽ ہرابیں
 اثرے بیت ، گونڈو کہ گس ۽ مدام پاک و صفا بوتہ نوں پلکارو پاکی ۽ نیگ ۽
 دلگوش نہ دنت ، بد رد زاو دُثرمان ہیل کنت و آئی خیال ہر ڈولیں کچھی ۽ نیگ ۽
 بیت ، آئی اے روشنت و میلان ماس و پس ۽ مہر و ابگ ۽ تنہا کمی و نوک و دی
 بوٹگیں چوچک ۽ گوں زیاست محبت ۽ خلاف یک گلہ ستونی درشلنے ، آ اے
 ماریت کہ ماس و پس گوں من مہر و محبت نہ کناں ، ماس و پس ۽ چہ پیش ۽ ڈولیں محبت
 لوگ ۽ پہ آ باز ڈولیں کردار ۽ کنت کہ ماس و پس جنجال بہ باں ، چوشیں وہد
 ۽ چوچک ۽ جنگ یک باز روی کارے مہر لوٹوگیں چوچک ۽ کہ جان داربیت
 تو آں ماں دل ۽ اچ ماس و پس ۽ یک پیر اندریں کتے کاربیت ، وناوڑیں حرکت
 کنت ، او اے ڈولا اچ ماس و پس ۽ دور تربیت و گس ۽ چہ جہیت روٹ ،
 ماس و پس ۽ بانڈ انت کہ اپنچین روشنتاے کار بکناں کہ انچو زانگ بیتا
 کہ آ گونڈو ۽ اے حرکت ۽ پہل کرتگنت و گوں آئی یک پیہم محبت کناں ،
 ماس و پس ۽ بانڈ انت کہ نہیب و غزانت ریگ یا کہ جنگ ۽ بدل ۽
 دلاسا گوں آڑا سر پہ بکناں اے کار رد انت و جوانیں چوچک چشیں کار نہ کناں

تاکہ آئی دلا آزاری بیت سے گندگ و کیت کہ ہر گس کہ آئی تہا ماس و پتس
 نیام و جنگ و جھیر بیت، آگس و چوچک یا ہراب یا سکیں لگور بنت پتس
 ماس و پتس و بائد انت کہ وتی زہکائی نگہداشت و گون آداں شری برابر سوک
 بکناں تاکہ آدماس ماس و پتس و جند و امان و بہ بنت، ویک شری و سلامتیں
 جاگرد و تہا روم بیاراں و وتی ماس و پتس و وتی کہول و نام و مس جہاں و روشنا
 پکناں، ماس و پتس و ہر روچ و جھیرگ و سبب و زہگ و انگ و چہ پخت
 و چہ گس و یاگی بنت، اے گہگیری خیال اما و نتا کیت کہ گس و تہا دل ایکی و
 دلجی و و شمال بیت،

ہر چوچک چو بیت کہ آشیر مے یا نوک نہالے، آرا الم و لبتس شکل و دیل
 یا جنجال بنت، اہتیں جنجال اپنٹیں انت کہ چوچک و ت آداں گیشینیت بے
 بازیں جنجال اپنٹیں باں کہ آدانی گیشینگ و پہ چوچک و وتی مزینانی کمک و کار
 بیت، آدانی راہ سوجی درکار بیت اگاں اے جھیرہانی نیگ و وقت و سرا
 و لگوشی بیت تو باز بگیگ بنت، نفیات زاتانی گوشگ انت کہ یک مین
 انسانے بیت والے وڑ و آئی وتی جند و ذات دیا بیت، ہر چنت و آہنی
 و جہانی ڈول و وتی مزینانی اوست و بیت، بے پدا ہم آئی زرد و وحی، غم و غصہ

زہر گیری و دگ انانی جو زگ و جو زگ و جوش است انت ، سبب سبب و مارا
باید این کہ چو چگ و ہر حرکت و ہر گت و شری و سردی بہاں پرچہ کالی ہر حرکت
و ہر گت و یک مطلبے الم و بیت ؛

بیتیں خیال ایش انت کہ کسانے و مردم بے پکر بیت و پیچ دیلے نہ بیت بلے
پوش نہ انت ، یک شیر و اریں چو چگے و ہم جنہاے بیت ، ایشی گشنگ آپ مدامی
و تی سترانی اوست و بیت ، یک زگ و بیاتی این گذر و لوٹ دلجی انت
گوں ایشی و وردن پلکار چہ سردی و گرمی و و گگ و آرام و پ شری و آٹانگیں
جاگہ ایش و آدگہ چہ ایشاں یکے کمی چو چگ و جندی ذات و سر جہی و راہ و آڈوگٹ
جوڑ بیت و آڑا و تی پشکیگ و باز زیاد خیال بیت ؛

اے گپ و تہا شک نیست کہ چو چگ لس جنبریاں بزاں زہر و مہر و مارت
کنت ہے سبب انت کہ ماس و بگل و کہ ماس آئی و شیر دنت چو چگ دل
جہی و ساساریت ہے سبب انت کہ ہسپتال آئی تہا ڈاکٹر ماس و بیت و چار
ساعتانی تہا کم مابکم یک وار چو چگ و بگل و کنگ و دروت گرگ انبارگ
و الہی زانت ، اے وہی و بدنی و جذباتی آسرات و ارزش و ہر چنکس دور پڑیگ
بہا کم انت ،

زہگ کہ ماس و زان و چہ جہل بیت، تہ آ نوکیں منزل و ینمگ و اکام جہل
 بیت، اکام جنت، تچیت، کڈیت، ویب کنت، اے کاراں آوت کنت،
 اکپیت، پدا پاد کثیت ووقی وہی و گوں نوکیں کارھیل کنت، و ہرکار و دیگران
 کنگ و چہ ابیدت کنت، پدا آٹرا بہتیں کار عادت و ژ و کنگ کپنت، چونکہ
 و ہد و سرا و سپگ، نان و وردن درگ دست و دیم و شودگ و دگہ انجیں کار
 سہ چار سال و زہگان پہ اتی انت کہ آگوں دگہ چوچگان گوازی پکنت لے
 ڈول و آ دگراں گوں ہوار کار کنگ و بلد بنت، و اسکول و تہا داخلگ و ہد
 و زیادگیں مشکل دیمانیت، اسکول و بندانی درگت و بازیں جبرانی آز مودگ
 بیت، چونکہ وخت و پابندی، شری و نند و بتار، لے و ہد و اگر چوچگہ بگیری
 کنت، و باز گرت، ایشی مانا ہمیش انت، کہ چوچگہ چھیے لوٹیت، کہ آٹرا نہ
 رستگ، یا ایش کہ آٹرا ہمیکس ہرنہ رستگ ایکس و کہ آخقاد انت، پہے
 وجہ ہا چوچگہ و ہر بنیاتی گذر و پیلو کنگ ماس و پس و فرض انت، کہ
 اے چیز چوچگان و یک کامیابیں مژدے جوڑ کنت۔

کان سالیں چوچگان ویل و جنجال یکیم بنت، یک چار تپاسے و رو و
 وہ و پانزدہ سال و زہگانی مقابل و پنج شش سال و زہگ چہ تہاڑکی و

زبات ترسنت -

ہرچوں کہ زہگ مزن بیان بنت آوانی دیما نوکیں مہر کاٹینت، اسے
 ویدے بازی گونڈ و وڑ وڑیں جنجالانی تھا وتی جندے رائے و دیماں، آوان و
 وتی آختیت و بکر بیت، باز چوچگ حدے چہ گیش حساس بنت، کسائیں گپے و
 سراتکا نسر بنت، باز زہگ سکت بے پروا بنت و باز سوت و جابند بنت
 کڑے ہرکار و چسپان بنت، ماس و وپس و باند انت کہ زہگان و بلاں
 کہ وتی کسان کسائیں گردار و وت بہ ٹھینت بے باز کار و مہترانی رماشت
 ویک المی انت کہ کار مارنت، پرچیکہ دکانے و رند آوت وش و شان بنت،
 ولیب کنت بے اگاں تان و سرا آں جنگ لگنت تو ماس و باید این کہ
 ہر دو آں میلیت دوئیمان گوں یک چم و بچاریت چو کہ پیش و گشتگ کہ
 ہر انسان، زہگ ورنا یا پیرین ہر یک و وتی جند و زاتے بیت، وختے کہ
 چوچگ پنخ، شش سال و بنت، ماس وپس و باید کہ
 وپس بدینت، و زہگ و گوشتنت کہ وتی پسند و
 حساب مگر انت، کہ چنت خرچ کتہ او چھٹے گپتہ
 کہ بہت پکنت و بچت و پامگ و ہم آرا بگشتہ

عادت بوت کھیں عمر اے عادت آنرا کار دنت ،

بے اے رد ویک مہرے وگہ است پیگ و دیگ چو کہ مے ہلک
 و دور انت کہ زہگ و پیسہ بدے پدا حیرانی پوج جنت و پدس و بیت
 کہ بے پیگان و چون خرچ کرت و چے گیت اے زہگ و پیسہ باہراب ہن
 اے ڈول زہگ و عادت ہراب ہنت ، آہر و ہد چہ ماس و پیسہ لیت
 و باز زو زوالے میت ،

مادق راجی زند و چشیں زہگ ہم دیگ کہ یک روچ و وہ و بگرت
 گیت والی و چہ گرت ، وورنت ، اے روشنت و دو زلال انت ایک ہن
 کہ زہگ و عادت ہراب ہنت - زر زوال بیت ، و گیشتر بیار بیت ، کہ
 گندگیں چاگرد و تھا ، بد عادتیں زہگان گوں گوازی کنگ و گردگ و سب
 و آئی وانگ روت و عادت ہم ہراب ہنت ، پدا آسرا ایش بیت کہ
 روچ پہ روچ آئی لوٹ ودان و رذنت ، وانگاں ماس و پس آسرا پیسہ ہنت
 تہ آدزی ، دروگ و لچتی و نیگ و روت -

ایش دوی ہرابی ایش انت کہ آئی گم گشادیں سیار یا دوست یا ہمایگ
 و قی زہگ و عادت و کناں ، آوانی زہگ سک نیز کاری و نادری
 گیت ، پدا چہ آئی
 ہک و باہر ہنت
 رکانی

مارت ، چشیں ماس و پساں ءے باید انت کہ وقی زہگان چشیں چاگرد ءے ہرچینکہ
دور داشت کنتت ہکترہ جوان انت ،

زہگان ءے باید چشیں ہیداکی بریت کہ آدانی تہاگت ، صبر و اوپار ءے گتاد
پیدا بیت ، باز انچشیں جنبال کہ گیش گیوار نہ بان یا یکدم نگشنت آدان ایوک
ءے گوں صبر ءے ورداشت کنگ بہ بیت ۔

سوب ءے پیما بے سوبی ءے ہم مقابلہ ست و صبر ءے گوں کنگ بیت ، باید حالت
جادر ءے پیرزوی و ورداشت کنگ ءے ست و مزا پیدا کنگ ءے عادت بیت تو
زند شری ءے گوزیت و بے سوبی ءے چہ دلآزاری نہ بیت ، ہما کس کہ آئی بان ءے
صبر و ورداشت ءے گتے مان نہ انت آکسان کساکیں گیانی سرادت کنتت
انچش کہ ما ہمروح حالتاکاں دان و گنداں دروگ بری دژی و انچشیں دگہ بدیں عادت
چوچکانی نیگ ءے چہ تا دلگوشی ءے سبب ءے پیدا بنت آکاں کس اے جنبال ءے گوں
دو پار بکیت ،

آوقی زہگ ءے گوں دلاسا ءے وقی پرت ءے تہا بیت و آئی ہراہیں و رکیں
کاراں آٹرا پیش ہداریت و آٹرا شری ءے سرہر بکنت کہ اے رد انت ،
چوچکانی حقانی باروا قومان دیوان ءے جنزل اسمبلی ءے یک نیادے ۱۹۵۹ ءے بت

کہ آئی تہا چو چکانی حقانی گیش گیوار اسے ڈولا بوت۔

چوچکانی حوت

- ۱۔ نام و قومیت ہر چوچک ء پ پیدائشت ء و صد ء یک برابریں درجے۔
- ۲۔ چہ ماس و کہول ء نیمگا چوچک ء حیالداری۔
- ۳۔ صحت ء هیال و بیماریاں چہ رکیننگ۔
- ۴۔ زبری و ردن ، زبری و تاک و انکین۔
- ۵۔ گوازی و لیب ،
- ۶۔ رنگ ، نسب و زبان ء پرکھ ء ابید راجی سوگوتی ،
- ۷۔ وانگ و زانگ ،
- ۸۔ چوچکاں ء چہ ورنہانی بدرہی ء دیر دارگ و رکیننگ ،
- ۹۔ بدنی و دماغی و ڈے ء نیزوری و راجی زند ء پشت پکتگیں چوکانی خاصیں ہیالداری
چوش کہ پے بے کت و کامیں یا گنوکیں چوچکاں وانگ زانگ

چوچکانی المیٹس گذر لوٹ

۲- درون

۳- وانگ و زانگ

۱- جاندرامی :- چوچگ ء پیدائش ماس و پس ء زند ء تھا یک
 ارزشی میں ہرے ، چگت ء پیدائشیت ء چہ آوانی نوکیں زند ء ہنکپنی
 بیت ، بلے چوچگ ء پیدائشیت آپیش و زند ماس یک خاصیں بدنی فکری
 و رومانی حالتے ء چہ گوڑیت ، پوانکہ ماس و زہگ ہر دوئینا جاندرامی ء خاصیں
 حیالداری المی انت ،

اول سر ء نہ چوچگ ء گزنگی ء وہد و پاس گیشگ بیت ، ونہ آئی
 ویک و پاد آنگ ء وہد۔ شرمچیں چوچگ گز بندیت و گزیت ، بلے وقی درد
 و دور ء گشت نہ کنت ، ہے سبب ء باید چوچگ ء باز حیالداری بیت ،
 چوچگ ء جاندرامی ء پر پنگار باز المی انت ، چوچگ ء چہ جانثوری باز المی
 انت ، گرماگ ء ہر روح یک دار جانثوری المی انت ، بلے ڈاکڑ ء جنت ء
 ابید باید پچ کارے کنگ بیت ۔

غسل دینگ ء شون ایش انت کہ کسانیں ٹب یا مزنین تھال ء چہ آپ
 ء پھر بکنت آپ باز گرم یا سارت بیت ، پدا چوچگ ء دست ء سراپا

پادانی سرا داپینگس یا ڈنگ ترین چکس ء نندارگ شودگ بہ بیت۔ بے اے گپ
 ءھیال پکناں کہ چوپگ ء دست یا پاد ء سرا زور پکینت غسل ء درگت ء
 چوپگ گوات جن بیت۔ غسل ء چہ بید چوپگ ء گوش۔ پونسرا چم وناپگ
 ہم مدام پاک کنگ بنت، بے باز پہ شیواری، وگاں چوپگ ء گوش یا لاپ

وردکناں یا پماں چہ آپ زوت۔ ڈاکٹر ء پیش دارگ اتی رانت،
 چوپگ ء جانراہی و پنگار ء گوں آنی پوشاک ءھیال سکت اتی رانت، کہ
 پوشاک ء آنی صحت و ردوم ء سرا اثر کپیت،

چوپگ ء پوشاک پراہ، سارگ، نرم و نازک بہ بیت، ابریشمی گڈ پہ
 چٹاں شرنہ انت چوپگ ء گتھی و پوش بانڈ کہ مدام دم ء بدل کنگ بہ بنت۔
 چوپگ ء اگاں ماس وق شیر ء دنت تو ماس ء جان ء پنگار سک اتی
 انت۔ اگاں ڈنگ ء شیر وارت تو ڈنگ، ربڑ بانڈ پاک و آپ ء ہر ڈنگ
 بہ بنت، چوپگان وردن یا رزان گوں جالی یا گدے ء ڈھلگ بنت و چہ
 مسکاں ریگ بہ بنت،

چوپگ ء ہر ماہ قول کنگ بہ بیت، و ڈاکٹر ء چہ سلاگرگ جوان انت
 زگ کہ کیں مزن و ڈھلگ بنت، آداں گیش تر وردن پکار بہیت۔ اگاں شیر

پہیں زہگے ، آئی شیر و پرج و کس اس باید زیباست . ببیت ، ولگاں گیشتر انت
 دنان دارت ، باید نان شیر نیوگ ، شوزی ہرچیجی کہ پیدا بیت ، وتی دسترس
 و ڈول و ڈیگ بہ بیت ،

وہدے کہ چوچگ گردیت و لیب کنت آئی درون و نیگ و خاص بیال
 بیت و چہ بیماری و رکینگ و نمگ ، سوچن و دگے دارو درمان و ہد و سرا
 بنت ، ولگاں پکار بیت ، ہسپتال و تہا داخل پیمان تا کہ شزی و علاج ببیت

II وروردن

کسائیں زہگے و پ ہر داگیں آپ و درگ سک شتر انت ، آپ و پاکیں
 دیگ و تہا لہر دیگ چوچگ و ہر سہ یا چار کلاک و شیر دیگ بیت
 سہ ماہ و رند روچ و تہا پنخ وار شیر دیگ ببیت ، چوچگ و کم
 و کم نیم لیٹر شیر دیگ امی انت ، پرچہ کہ شیر آئی جان و کیلشم و پڑین
 پنجائینت ، شیر و چہ بید دگ و درون ام دیگ ببیت چوش کہ بسکوٹ
 روگن ، نیوگ ، و شیرگ و دگ ،

III. وانگ وزانگ

چوچنگ ۽ ادلی ایس درس جاہ ماس ۽ فان انت ، ہرھیلے ۽ کہ آڑا رست
آچہ ماس ۽ یا چہ والی ۽ ریدت ،

چو کہ ما پیش ۽ گشتگ چوچنگ ۽ عادت چہ اول سر ۽ جوڑباں ہما و ہد ۽
کہ آپس گپ ۽ نہ زانت ، ہے عادت آئی زند ۽ سرا اثر کنت ، تعلیم ۽
مانا چھڑو وانگ نہ انت ، بلکن زانگ ہوشمندی ، جوانیں کار انت کہ اس میل
بکنت ،

زنگ ۽ ہرھیل کہ ماس و پس و گس ۽ دگہ مردم دینت آہائی ہیل کنت
من یک مثلے دہیں ، مستری زنگے ۽ بگشت فلاں کس ۽ بجن ، چوچنگ جنت
بگشاں ہے تاس ۽ آپ ۽ وقی سرا برتج ، آڑچتیش ، و ہے ڈولا گوشنت
”بابا چون کنت“ ؟ ”ماما چون کنت“ ؟ و چوچنگ آوانی گیگان ۽ کنت
ہر عادتے کہ جوڑ بیت اسکول ۽ روگ ۽ پیش جوڑ بیت ، رندا اگاں
آئی چاگر دجواں بوت و اسکول ۽ آڑا جوانیں سگت رست آئی عادت
جوان بنت نہ کہ روق ۽ روق ۽ ہرب بت ۔

بلوچانی خان نصیر خان اول ۽ بارو ۽ مشہور انت کہ آئی ماس چہ سری پوچ
۽ آئی تربیت انجو گریگت کہ آنامور و بہادریں خانے جوڑ بوت و آئی دلیں
دانائیں مردم و آئی وریں سوب مند حاکم قومانی تہا باز کم و دی بوتنگ
انت ،

ذری نصیر خان ۽ ماس ہر و ہدیکہ و پت ، دتی پشت ۽ پرج دتی زہگ
۽ نیمگ ۽ نہ کرت کہ بانذات کہ آمزن بیت و جنگ ۽ روت آ
دشمن ۽ نیمگ ۽ پشت ۽ مدنت ، بزاں لگور و بزدل مہیت ، دتی بینگ
۽ دشمن ۽ نیمگ ۽ بدنت و بہادری ۽ گوں جنگ پکنت ،

رند ۽ وہد وزمانگ پیش داشت انت کہ آئی ماس ۽ لے خیال
راست بوت و آئی پرج ۽ پشت ۽ دشمن پرج وخت نہ دلیت ،

لے یک مثالے ، ہر کس اے ڈولا کرت نہ کنت البتہ اگاں ہر ماس
لے خیال ۽ بکنت کہ زہگ ۽ روڈینگ آئی انسانی و قومی ایں فرض ۽ اگاں
آبزانہ کہ بانذا قوم ۽ ذمہ داری ہے چو چکانی سراکیت ، تہ پرج سبب
۽ نیست کہ آوقی زہگ ۽ نیمگ ۽ زیات دلگوش نت و آئی جوانی

تربیت ۽ مکت ،

زہگ ء کلیمہ چہ ہما روچ ءیات بیت کہ آئی دیم ء شودگ
 آئی ماس کلیمہ ء کشیت، اے ماس ء فرض انت کہ آ علمی و دینی این گپ
 پرچہ کہ چوچگ ہر گپ ء چہ ماس ء ہیل کنت،

چوچگ کہ سہ سالگ بوت پرانی عکسی این کتاب بگراں کہ آئی دل
 دانگ ء شوق پیدا بییت، چہار سالگیں چوچگ ء گس ء تھا الف و بے
 بو اینتاں کہ زبانی زیت بکنت، چوچگ کہ پنج سال ء بوت آڑا اسکول
 داخل کنگ بہ بییت، و آئی دل ء تھا ماسٹر و استادانی ترس ء جاہ
 عزت، مہر و دوستی و اسکول ء صفت ء بکنت کہ چوچگ پہ دل
 اسکول ء برت، زند ء ماس و پس بایں کہ آئی اسکول ء حال ء بگراں
 استاد ء جت و سوچ بکنت کہ چوچگ کجام مضمون ء تھا نزد انت
 گس ء آڑا دانگ ء راہ شونی بہ بییت،

بے دانگ اے نہ انت کہ زہگ ء شپ و روچ بو اینتاں دل
 و گوازی ء میلنت ییب و گوازی دانگ و زانگ ء یک المی بہرے
 ییب و گوازی ہم چوچگ ء باز تربیت دنت، آئی تھا سگت، سہیل
 ایمنی ء جوزگ پیدا بنت، چہ بے سوبی ء پرح نہ تربیت، دہر وار

بے سوبی آئی تہا نا اہیتی ء بدل ء مقابلہ ء جوزگ ء زیاست کنت و
 آزیاست کوشت کنت ، لیب ء چہ آئی جانسلامتی جوان بیت و آدرتی
 و سنگتی کنگ ء ہم زانت ،

چوچک رو دینگ و روم

نوک دوی بونگیں چوچک ء ہر حرکت بنچا بیت ، پیدائنت ء چہ زند
 چوچک اشکت کنت ، آئی رزن یک جاہ ء نہ داریت حرکت ، روشنائی و رنگ
 ء فرق ء زانت ، شش ہفتگی عمر ء چوچک ہر وڑیں چھانی ینگ ء چاربت ،
 اسے عمر ء آئی و شیں بچکھندگ ء ہر کس گندیت ۔
 لس وڑ ء چار ماہ ء چوچک کندیت ، وتی سر ء چت کنت ، و ننگ
 ء و س ء کنت ، پنج ماہ ء چوچک ہارنت ء جوگگ ء ندیت ، و ہشت
 ماہ ء کاس ء چوچک وت بے ٹیک ء ندیت و گندیت ، یک سال ء
 چوچک پادکیت و یک و دو گام جنت ، چوچک ء روم ء رتار دگر وڑ
 انت و درستیں چوچک یک عمر ء نگر و نت شش ماہ ء عمر ء چہ چوچک
 وڑ وڑیں توار کنت ، چار ماہ ء چوچک توار جنت و و ش بیت ، نہ ماہ

عمر ۽ چوچگ ۽ اماں ۽ یا ۽ ابا ۽ گشت کنت ، لوں نوکیں لوزیات کنت ،
 بیت انت کہ پانزده یا شانزده ماه ۽ چوچگ آسائیں گپ پکنت ، واکاں
 دو سال ۽ چوچگ آسائیں بہر کُرت نہ کنت تو ڈاکٹر ۽ سلا الٹی انت ،

لیب ۽ سامان

چوچگ ۽ لیب ۽ شے اپنخیں بہ بنت کہ سادگ و پے زلل انت ، شکوک
 ربر ۽ رنگ رنگیں چی ، گوازی ۽ سامان ۽ کرد کنڈ در شپ و تیز منبت ،

چوچگ ۽ عادت

باز چوچگان ۽ نلک پچگ ۽ عادت بیت ، لے عادت ۽ کوئنگ ۽ پہ ضد
 زہر شرنہ انت ، نرمی و لاس ۽ گول اے عادت ۽ کینگ ۽ جھد بیت
 چوچگ تہار کی ۽ پہ ترساں ، چوچگ ۽ لے ترس ۽ سرا ملنڈ و چرک شرنہ
 انت ، اگاں چوچگ ۽ ترس ۽ سرا کندے تو چوچگ و قی ترس ۽ چیر
 دنت و ترس دل ۽ جاہ مند بیت ۔

بلوچی رسم و ڈول و وار و درمان

زہگ آنی پیدائنت قوم ء آجنت ء روشنائی انت ، پیش ء کہ بلوچپ نی
 زہگ پیدا بوتنت اول روج آمانی دپ ء آپ گوں جنیا یا گوں کارچ ء
 سرء پیشین تنت ، تاکہ آ بہا دیریں ورنائے جوڑ بیدیت ، ودتی راج ودتی
 قوم ء نام ء روشن بکنت ، مروچاں چوچگ ء دپ ء یا چاندی ء کلدار ء گوں
 آپ پیشین انت یا سہرے من دپائے دینت ، چوچگ کہ پیدا بیت ، اول روج
 آئی دپ ء سہرے دینت ، زند شہد و کاسر آیل و این انت چہ ء
 زند کسائیں پوٹا و مور پترو دپ اش ماں کنت ، تاکہ آئی دپ ء لیکار
 و سل مہ مانیت ، وگند در بکیت ، ڈاکٹر مروچاں دپ ء غیرانی کشگ ء پہ
 گلیرنی کار بدنت ،

پیدائنت ء چہ زند چوچگ ء کبئیں پرح پوشائنت تاکہ " باد " کنتے ،
 بادیک دانگے کہ اگاں چوچگ ء لاپ یا پادان در بکنت تو چوچگ ء کنتے
 و اگاں دگہ جائے ء در بکیت ، تو چوچگ بلکن زندگہ بانیت ،
 وہم ایش انت کہ نوکبیں پوشاک گور آئے دینگ ء چہ " باد " درکیت
 وہم شرین چیزے نہ انت ،

بلوچ نوں شہرائی تہا آنگنت و شہری ورو ڈول ء ودتی زند ء بدل

کرگنت، بے پیش، ہم دنوں ہم ہلکانی تھا بلوچ تن چہارده روح، چوچک
 و در نہ کنت و اگاں پکشے تہ چادر یا گورہ تھا ڈکنتے، تنی چہل روح،
 کے و پیش نہ دارنت، چہل روح، چہ رندیک برے میت و برنتے
 و رند و شکی و مبارکی بیت، زن نوکیں پنج پوشاٹنتے، بلوچ چہل و چہ
 رند چوچک و موبیرہ و تھا واپنیت یا موبیرہ سٹے، گوپننت یا تیر و
 بنجری و کنارہاں جنت کڑی و استر گجنت و گس و تیر و شہتران درختے
 بلوچ و قی کسائن زہگاں و آرام و جوڑی و چہ "پکی" شتر کنت وینت
 پکی باز داروہانی یکجا میدہ کنگ و گشت، پکی و تھا اسے درمان لے
 درمان گجنت،

۱- ازگند - ۲- سونک - ۳- چشم - ۴- ماد پچ - ۵- سہری بکم، ۶- شلکویں
 بکم، ۷- گوانک - ۸- اسپین زیرہ، ۹- کچدو، ۱۰- نیسن خیر، ۱۱- اسپین پڑنا
 ۱۲- یک نمالی پورچینک ۱۳- مصری، ۱۴- کونار، ۱۵- رز، ۱۶- ایشان و کت انت
 ہیرت کنت شہ پنج و کشاں و ماس و شیراں گوں ادار شپ و دیاں
 اسے پکی و یک پانڈگ ایش انت کہ نشگ نہ کنت دومی ایش کہ گارڈنگ
 و کثیت،

چمک و نادراہی

اگاں ماس گوشت وارت، چوچک بیمار بیت، یا لاپ ٹے ہراب بیت
لاپ گوات اُلٹی و دست ٹے بیت، ایشی ء ڈکگ گشتت، اگاں ماس
خسرد بوارت ہم چوچک بیمار بیت بے اے بیماری ء پ بلوچاں گوں غلاڑ
است، درستماں چہ شتریں علاج ایش انت کہ ماس پاریز پکنت و چشیر
چیز موارت کہ چوچک و ہراب کنت،
اگاں چوچک ٹے بیمار بوتا آڑا زوت ڈاکٹر ء پیش دارگ و اپتال
ء برگ بر بیت،

چم و ہرابی

چمانی ہرابی ہر گس ء ہت، چم ء گرگ، چم ء سوہریگ و وارشت
چم ء رچگ اے درست انچشیں بیماری انت کہ ہر گس ء ہتنت، بے
چوچک گیشتر ایشی ء آزار بنت، چم ء درستماں چہ شتریں علاج ایش انت
کہ ڈاکٹر ء سلا ء بکناں و چہ ڈاکٹر علاج بکناں، اگاں نزیک ء ڈاکٹر

نیت تہ بلوچی درماں پویشن انت ،

شیر ہوا میں چوچکاں پہ پلم ورس دل ء ماس ء شیر ء گول اوار کننت

پنج ء تہا کننت و چوچکے ء چمانی تہا گیننتے ، کم چہ کم روچ ء دو وار اگاں

چم آپ بخت تو اباغ و سسر و دو دانہ اسوری اوار کننت و سر سمبگ

وچم ء کنڈا ء ساٹ کناں ، ایشی یک دگہ علاجے است ، درتم ء کونٹ

کر ء اد بڑ ء کانٹ ء سوچنت ، کونٹ و کانٹ ء یک ٹکریے آپ ء

گیننت گول ہے آپ ء چم ء ٹینگ ء شورنت برند ء سوچوکیں کونٹ و کانٹ

ء وارو گیننت ، اے کہ خشک بوت تہ چم آپ نہ دنت ،

اے علاج کل کار و نیت و ہد ء سرا کمک بنت ، بے انگریزی ء

گوشنت علاج چہ رکھ شر تر انت ،

بلوچ باز شیوار انت آن باز خیالدارنت ، گون ء کٹاں و گون ء رگن

ء پوچک ء دست و دیم ء مشنت گون ء بو ء مکک گرند نہ بنت ہے

ڈال ء چوچک ء جہاں مکک نہ جان دومی رکھ ایش انت کہ ماس دن

بڑ چکانی ٹوپ ء سرا مہرگ و داک لونجان کننت کہ ایشانی مرگ ء مکک

چوچک ء دیم ء نشت نہ کناں ، اے رکھ باز کسانیں چوچک ء پہ بیت

گوں دتی دستاں مکسکاں جت کُرت نہ کنت ۔

دپ ۽ مہرابی

اگاں چوچک ۽ دپ پیش رایت تہ آجب ، گل گلاب ، پورچنگی این شکر
۽ یکجہ ہورت کنت و دپائے دینت ۔

ناپک ۽ درد

ناپک ۽ علاج گون ڈاکٹراں نیت و ڈاکٹراں ایش ۽ سرپند نہ باں ، بلورچ
ناپک ۽ مالشت کناں و زانتکاراں ناپک ۽ سہ بیل گراں ، رند ۽ دارو شکرناں
و چوچک کسان و مزن مہرکس بوت آرا دینت ۔
دارو ایش ایش انت "

۱- بوے مادران - ۲- سیاہیں - ۳- گڑ - ایشاں یکجہ نئے
دینت ، یا بوے مادران ، لہر دینت و سہ لہر دیوکیں آپ آنا بیار
۽ دار دینت ،

تپ

تپ ء پھپت دانگ سیاہیں پیل و از بوتک ء یکجہ کفنت لہرئنت
 و بے آب ء چو چکاں دئینت۔

اگان تپ دیرگیمن انت تو اے دارو یک و شک انت،
 ۱۔ سزور، ۲۔ اسپتین زیرہ، ۳۔ آپرس، ۴۔ گرسینج، ۵۔ سیاہین پوٹا،
 ایشاں لہر دئینت وزگ ء دئینت،

